

עניני שמות - שיעור 200

Torah - Stencils, Sheets, Assignments, Newspapers, Flyers, and Tapes.

I. מקור האיסור של שמות

(א) עיין בחומש דברים (י"ג - ד-ז) דאבד תאבדון לפסילי אלהיהם אבל לא תעשון כן לה' אלקיכם

(ב) הברייתא (שבוטות ל"ה) מחלק בין שמות דמותר למחוק כגון חנון ורחום הגדול והגבור והנורא לאלו שבעה שמות שאינם נמחקים וספר תורה שבלה גונזין אותו בכלי חרס אצל תלמיד חכם (מגילה כ"ו: וש"ע יו"ד רפ"ג - י) ואסור לשורפם שהרי זה בכלל האיסור של לא תעשון כן לה' אלקיכם

II. אם ספרים שאין בהם הזכרת השמות דינו כספר תורה

(א) יש מחלוקת הפוסקים אם ספרי הקודש כגון גמרות ופירושי התלמוד צורכים גניזה וקבורה בקבר של תלמיד חכם עיין במג"א (או"ח קג"ד - סק"ט) שכתב דכל תשמישי קדושה הוי בהכלל לא תעשון כן לה' אלקיכם וכ"כ הרמב"ם (צמזות ל"ח סימן ס"ה) שהמאבד כתבי הקודש עובר בלאו איברא הרמב"ם (יסודי התורה ו - ח) כתב דכתבי הקודש ופירושיהן אסור לשורפם או לאבדם ביד והאבדון מכין אותו מכת מרדות שהוא רק איסור דרבנן וכן מגיה הפמ"ג על המג"א וכתב דאולי נביאים וכתובים כשהם כתובים בעור ודיו בגלילה דינו כספר תורה ולא שאר ספרים וכ"כ החינוך (תל"ז) דשאר הכינויין שמשבחין בהן השם כגון רחום וחנון הרי הן כשאר כתבי הקודש שמותר למוחקן לצורך שום דבר שכל כתבי הקודש ופירושיהן בכלל איסור זה מדברי סופרים שאסור לאבדן ולשורפן לכן אם טחנם (recycle) לספרים אחרים מותר

(ב) עיין בכף החיים (קג"ד - סקל"ז) שהביא דעת השו"ת באר שבע דספרים שכלו דינו כספר תורה מיהו הביא השו"ת זרע אמת דא"צ כלי חרס ומ"מ גניזה בעי ואסור לשורפם והביא עוד השו"ת כנסת יחזקאל דבמקום צורך גדול מותר לשורפן מעט מעט בצנעא

(ג) עיין באג"מ (ד - ל"ט) שכתב דיש לאסור בחומשים וספרי תנ"ך שבהם נמצאים שמות וכן סידורים אבל מהספרים שכתורה שבעל פה שהם משניות וגמרות וכו' כשנקרעו ואף ששייך שילמדו בהם לפעמים אך ברור שלא ילמדו ולא יעיינו בהם כאיזה דפים שלמים נמי מותר וטעם ההיתר משום דתורה שבע"פ לא הותר לכתוב כלל ודוקא מצד הלימוד שהתירו וממילא כשלא שייך שוב ללמוד בהם הרי יש לנו לומר דאזלא קדושתיה משא"כ בספר תורה שהקדושה חל על החפץ ונשאר קודש עולמית

III. אי מותר להשליך ולאבד עלי הגהות דפים מדברים שבקדושה וגם עתונים שיש בו דברים שבקדושה לאשפה

(א) עיין בציץ אליעזר (ג - ה) שהביא ג' שיטות בענינינו

1. דעת השו"ת עין יצחק (ה - ז) דיש לנו עצה להתנות בפירוש בעת שנדפסין העלים הראשונים שיאמר בפיו בפירוש שלא יחול עליהם דין קדושת כתבי הקודש (או"ח קג"ד - ח ויו"ד רפ"ג - ט"ו) אבל אין להשתמש בהנך כתב תשמיש של בזיון אבל לשורפן מועיל התנאי וה"ה בנידן דידן בעתונים וניירות של ילדים בעניני לימוד שאין בהם הזכרת השם
2. דעת הנצי"ב (משיב זכר 3 - פ) דעתונים וניירות שיש בו פסוקים ודברי תורה שאין בהם

אזכרות שלא הוקדשו מתחלה כדי ללמוד בהם דמתחלה באו כדי לאבד לכ"ע שרי לאבד בידים בשריפה

3. דעת האחיזור (י"ד מ"ה) דאסור ומצריך גניזה ומתיר ע"י גרמא ומן המוכחר ע"י אמירה לנכרי לשרוף ע"י גרמא או ביותר טוב לצוות לנכרי ע"י נכרי אחר לשרוף אותו

(ב) עיין בשו"ת מנחת יצחק (ח - י"ח-י"ט) שכתב לענין עתונים אף דלא התנה כהתנה דמי דכיון דנהגו כן הוי כאילו התנו עליהם מתחלה שלא יחול עליהם קדושה מ"מ אין לנהוג בהן מנהג בזיון לזורקן במקום מגונה אלא שאינן צריכין גניזה

(ג) עיין באג"מ (י"ד ז - קל"ה) שכתב "דנוהרתי שאף על ההזמנות לחתונות ולא כתבתי שום פסוק אף לא קול ששון וקול שמחה וכ"ש דאסור להדפיס שמות על נייר של מודעות הנשלח לכמה אלפים ואין לסמוך על מה שכתבו שצריך להתנהג בכבוד" וגם בסימנים על השמות נמי הוא כשורפי תורה והוא צועק ככורכיא גם על הלוחות ששולחים מאיזה מוסדות כדי שישלחו להם נדבותיהם ומדפיסים שם כמה שמות

IV. שירי קודש שיש בהם הזכרת השם שהוקלטו בסרט רשם קול האם מותר למחוק אותם על ידי הקלטה אחרת עיין בשו"ת יחיה דעת (ד - ה) שהביא כל הדעות בענין זה וסתם דמותר למחוק אזכרת שם שמים שבשירי קודש דאין שום צורת אותיות ניכרות בו כלל ואין כאן לא כתיבה ולא מחיקה וכתב מ"מ צריך להחמיר וכ"כ האג"מ (י"ד ז - קמ"ז)

V. גניזה בעניני תשמישי מצוה ותשמישי קדושה

(א) איתא במגילה (כ"ו:) תשמישי מצוה נזרקין תשמישי קדושה נגזזין ואלו הן תשמישי מצוה סוכה לולב שופר ציצית ותשמישי קדושה תיק של ס"ת ונרתק של תפילין וכיון שיש קדושה בגוף הדבר הוא ותשמישיה נגזזין

(ב) עיין בשו"ע (כ"ח - ח) דחוטי ציצית שנפסקו לזרקן לאשפה שהיא מצוה שאין בגופה קדושה וי"א דאין לנהוג בהן מנהג בזיון (רמ"א זשס כל זו) ויש מדקדקין לגזזן (מהרי"ל) אבל הבגד עצמה מותר לכ"ע (מ"ב סק"ג)

VI. הערות מאגרות משה

(א) האג"מ (ז - י"ד קל"ח) כתב דטוב יותר שלא יכתוב ב"ה בשורה העליונה של המכתב אבל אין איסור בדבר ויותר טוב לכתוב בס"ד או בעזהש"י כי האות ד והאות ש אינו אות משם הקודש וע"ע בשו"ת יחיה דעת (ד - ע"ח)

(ב) האג"מ (ח"ח ז - נ"ה) כתב דכתיבת השם באותיות אנגלית ליכא איסור מחיקה דאינם נחשבים לאותיות של השם ונחשבו רק כסימן לקריאה ולא דמי לב' יודין דמותר למחוק רק אם הוא צורך גדול (רמ"א י"ד רע"ו - י וש"ך)

(ג) האג"מ (י"ד ז - קל"ז) כתב בענין ספרי המיסיאנערן שיש בהם פסוקים ושמות דצריך לשרוף כל הספר אף שישרפו ממילא גם השמות ואפילו אם המדפיס אינו יודע כלל מהדפסתו ואין להחשיב זה לכתובת מין אלא הוא כנכתב ממילא בלא כוונה כלל מ"מ גניזה הוא בזיון היותר גדול להשמות

VII. עיין עוד בשו"ת בית אבי ובספר צדקה ומשפט וחיי משה (חלק ז) ובקונטרס של הלכה (XXII) ותודה רבה לחברי רב יונתן לעווינסאן ורב משה גראסמאן שנתנו לי כמה מראה מקומות בענינינו

נדפס לעילון שאלות אורי ר' אליעזר ליפא ב"ר יעקב ארזב" ע"ה וואו אומן' האלש רחל ב"ר גרשון חנוך הסניף הכהן ע"ה